

Тетяна Рибак

Хмельницький (Україна)

МЕТОДИЧНА БАЗА ТА МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ В ДІАСПОРНІЙ ШКОЛІ (АНАЛІЗ ПІДРУЧНИКІВ)

Історія української діаспори, зокрема її освіти, є багатоаспектним суспільно-культурним і політичним явищем, в якому розвиток національної школи і викладання в ній провідних українознавчих предметів – рідної мови і літератури, історії України, – посідає в процесі збереження української ідентичності надзвичайно важливе місце.

Для вчителя-філолога найпершим помічником є навчальний посібник. Створення підручників і читанок за межами України – важлива сторінка української педагогіки і методики літератури, цінний досвід для укладання нових навчальних книжок із рідної літератури в діаспорі. Дослідження зазначених досягнень є актуальним завданням сьогоденної української педагогічної і філологічної науки.

Варто зазначити, що вищевказаний напрямок досліджень у сучасній лінгвістиці ще недостатньо вивчений, хоча лінгводидактичні засади творення основних підручників для навчання української мови в системі рідномовного шкільництва західної діаспори частково розглядалися у працях такі відомих дослідників, як Б. Ажнюк, Г. Бигар, І. Осадченко, І. Руснак, Б. Степанишин, І. Стражнікова та ін.

Діяльність української освіти поза межами Батьківщини є унікальним прикладом збереження національної самобутності, прищеплення молодому поколінню знань про Україну, рідних звичаїв і традицій, тож діти, які змалку засвоїли основи української мови

і літератури в чужомовному середовищі, вільно володіють рідною мовою упродовж всього життя.

Провідними патріотичними ідеями були сповнені нові підручники з літератури, що розвивали кращі традиції навчальної книжки, закладені ще В. Ковальським, М. Шашкевичем, Я. Головацьким, О. Торонським, П. Кулішем, О. Огоновським та ін. У ХХ ст. навчальну книжку з літератури удосконалювали західноукраїнські вчені й вчителі Й. Застирець, Ю. Романчук, О. Попович, К. Лучаковський, А. Крушельницький, М. Возняк, Б. Лепкий, В. Радзикович, М. Дейко, О. Копач, К. Киселівський, М. Овчаренко та ін. Програмний матеріал був протилежністю літературній освіті підсоветської України. Наприклад, у читанках для 3 класу (Нью-Йорк, 1966) та «Про що тирса шелестіла», що її упорядкувала М. Дейко (1977), немає жодного твору радянських письменників, а до читанок (1958, 1967), упорядкованих К. Кисілевським, уведено лише один вірш В. Сосюри «Любіть Україну».

У кварталнику шкільної ради «Наша школа» висувались актуальні загальнодидактичні рекомендації щодо нових навчальних підручників, потрібних для української школи в діаспорі. Значний внесок у розвиток педагогіки та методики української літератури й розробки посібників, навчальних видань з української мови і літератури зробили вчені-методисти та вчителі-практики в країнах західного світу. Основні педагогічні і методичні ідеї стають доступними для закордонного українства завдяки таким педагогічним періодичним виданням, як «Рідна школа» (Нью-Йорк, США), «Життя і школа» (Торонто, Канада), «Рідношкільник» (Торонто, Канада), «Тема» (Саскачеван, Канада), «Інформаційно-методичний листок» (Вікторія, Австралія) та всевітнє інформаційне періодичне видання «Відгукніться» (Торонто, Канада).

Отже, читанки і підручники з літератури в першій третині ХХ ст. виконували у західноукраїнському суспільстві важливу роль національної освіти і виховання, сприяли розвитку естетично-художніх смаків та формуванню історичної пам'яті.

Список основних джерел та літератури:

1. Лалак О. Історико-ментальні засади формування української діаспори та інституційно-процедурні механізми взаємодії з Україною [Електронний ресурс] / О.А. Лалак // Держава та регіони. – 2013.

2. Мацько В. Тенденції розвитку еміграційного шкільництва упродовж XX століття / В.П. Мацько // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2015. – № 3.

3. Романюк С. Етнокультурний компонент у змісті підручників для українського шкільництва у західній діаспорі / С. Романюк // Гірська школа Українських Карпат. – 2013. – № 10.